

**Lekebergs
kommun**

Datum:
2024-03-21

Ansvarig för revidering:
Pernilla Jacobsson Wallner

Fastställd av:
Kommunfullmäktige

Ansvarig tjänsteperson:
Översiktsplanerare

Diarienummer:
KS 24–198

Planeringsstrategi 2022–2026

Översiktsplanering Lekebergs kommun

Policy

> Program

Plan

Riktlinje

Regler

Innehållsförteckning

Inledning	3
Sammanfattning.....	4
1. Ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet.....	5
1.1 Betydande lagändringar	5
1.1.1 Plan- och bygglagen	5
1.1.2 Miljöbalken (1998:808)	6
1.1.3 Lag om kommunens bostadsförsörjningsansvar	9
1.1.4 Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter	10
1.2 Ändrade statliga intressen	10
1.2.1 Riksentressen	10
1.2.2 Miljökvalitetsnormer	12
1.2.3 Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.....	13
1.2.4 Hälsa, säkerhet och risk för olyckor, översvämning och erosion	14
1.2.5 Mellankommunal samordning	24
1.3 Förändringar övriga allmänna intressen	25
1.3.1 Stora opåverkade områden.....	26
1.3.2 Ekologiskt särskilt känsliga områden.....	26
1.3.3 Jord- och skogsbruksområden	27
1.3.4 Klimatpåverkan	28
1.3.5 Naturvärden	30
1.3.6 Kulturmiljövärden.....	31
1.3.7 Vatten- och avlopp	33
1.3.8 Avfallshantering	34
1.3.9 Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.....	34
1.3.10 Social hållbarhet.....	35
1.3.11 Övriga mål, planer och program.....	36
1.4 Förändrade kommunala förutsättningar	37
1.4.1 Befolkningsutveckling.....	37
1.5 Länsstyrelsens granskningsyttrande till gällande översiktsplan	39
2. Översiktsplanens aktualitet	40
2.1 Sammanfattande bedömning	40
3. Fortsatt arbetet med översiktsplanering.....	42
3.1 Förslag på prioriteringar för mandatperioden	42

Inledning

Översiktsplanen ska vara aktuell

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan. Den 1 april 2020 ändrades plan- och bygglagen och ett av syftena var att ytterligare stärka den kontinuerliga planeringen och att översiktsplanering ska få större politisk betydelse. För att åstadkomma detta infördes att kommunerna senast 24 månader efter ordinarie riksdagsval ska anta en planeringsstrategi, förutsatt att en ny översiktsplan inte antas under samma period. Om kommunen inte gör detta förklaras gällande översiktsplan inaktuell i sin helhet vilket får konsekvenser för kommunens fortsatta arbete. Exempelvis måste detaljplaner i så fall handläggas med ett så kallat utökat planförfarande och kommunen får inte upphäva eller ge dispens från strandskyddet inom utpekade LIS-område. Eftersom kommunen då inte har någon översiktsplan får andra myndigheter göra egna bedömningar om hanteringen av den fysiska miljön i kommunen.

Planeringsstrategins innehåll

I planeringsstrategin ska kommunfullmäktige bedöma om översiktsplanen är aktuell, ta ställning till det fortsatta översiktsplanarbetet och till förändrade planeringsförutsättningar som kan ha betydelse för planens aktualitet. Planeringsstrategin kan ändras under mandatperioden. Inom ramen för planeringsstrategin ska översiktsplanen i sin helhet bedömas, dvs både den kommunövergripande översiktsplanen och de fördjupningar och tematiska tillägg som gäller tillsammans med denna. Denna planeringsstrategi ska således ta ställning till:

- Översiktsplan för Lekebergs kommun (ÖP), antagen 2014-06-11
- Fördjupning: Vintrosa-Lanna VINNA-området (FÖP Lanna), Lekebergs och Örebro kommuner, antagen 2012-06-13
- Tematiskt tillägg: Vindkraft Lekebergs kommun (TÖP Vindkraft), antagen 2012-06-13
- Tematiskt tillägg: LIS-områden, Askersunds, Laxå och Lekebergs kommuner (TÖP LIS), antagen 2016-06-20

Länsstyrelsens underlag

Inför arbetet med planeringsstrategin ska länsstyrelsen, under den föregående mandatperiodens sista 24 månader, lämna ett underlag som redovisar statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Länsstyrelsen i Örebro län har lämnat följande underlag:

- Underlag av betydelse för översiktsplanens aktualitet. Länsövergripande planeringsunderlag Örebro län, daterad 2021
- Länsstyrelsens underlag för Lekebergs kommuns beslut om planeringsstrategi, daterad 2022-04-01

Planeringsstrategins kapitel om ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet, har i huvudsak organiserats utifrån dessa underlag.

Sammanfattning

Ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet

Utifrån en genomgång av betydande lagändringar, ändrade statliga intressen, förändringar övriga allmänna intressen, förändrade kommunala förutsättningar och länsstyrelsens granskningsyttrandet till gällande översiktsplan i kapitel 1, gör kommunen bedömningen att **vissa av de planeringsförutsättningar som ändrats sen gällande översiktsplan antogs, är av betydelse för översiktsplanens aktualitet.**

Översiktsplanens aktualitet

Lekebergs kommuns översiktsplan bedöms vara aktuell i förhållande till kraven i plan- och bygglagen, se kapitel 2, med undantag för:

- Klimatrelaterade risker och klimatpåverkan, se 1.1.1 och 1.3.4
- Förbud mot att försämra vattenmiljön, se 1.1.2
- Miljökvalitetsnormer, se 1.2.2
- Översvämning, skyfall och dagvatten, se 1.2.4
- Miljöfarlig verksamhet, se 1.2.4
- Transporter med farligt gods, se 1.2.4
- Buller och vibrationer, se 1.2.4
- Naturligt förekommande arsenik, se 1.2.4
- Mellankommunal samordning, se 1.2.5
- Ekologiskt särskilt känsliga områden, se 1.3.2
- Jord- och skogsbruksområden, se 1.3.3
- Kulturmiljövärden, se 1.3.6
- Befolkningsutveckling, se 1.4.1

I översiktsplanen ingår både den kommunövergripande översiktsplan från 2014, en fördjupning för Lanna från 2012, ett tematiskt tillägg för vindkraft från 2012, samt ett tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge från 2016.

Fortsatt arbete med översiktsplanering

Med utgångspunkt från ändrade planeringsförutsättningar sedan översiktsplanen antogs, föreslås i kapitel 3 att följande frågor prioriteras under innevarande mandatperiod:

- **Ny översiktsplan.** Det är prioriterat att färdigställa arbetet med den nya översiktsplanen för antagande, för ha ett aktuellt stöd för samhällsplaneringen i Lekeberg.
- **Organisation för en kontinuerlig översiktsplanering.** Omvärldsförändringar och ett ökade behov av och krav på en aktiv översiktsplanering, gör att översiktsplaneringen behöver pågå kontinuerligt för att vara aktuell och kunna möta dessa utmaningar. En organisation för att kunna följa upp, genomföra och efterhand revidera översiktsplanen och olika kunskapsunderlag, behöver utformas och budgeteras för.

1. Ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet

1.1 Betydande lagändringar

1.1.1 Plan- och bygglagen

Det sker från ett par till ett tiotal ändringar i plan- och bygglagen varje år, varav de flesta inte berör översiktsplaneringen. Sedan översiktsplanen antogs i juni 2014 har följande större ändringar skett som kan vara av betydelse för översiktsplanens aktualitet.

Klimatrelaterade risker

Enligt 2 kap. 5 § PBL ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till, bland annat, människors hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämning och erosion. Den 1 augusti 2018 ändrades 3 kap. 5 § PBL i syfte att förbättra beredskapen i kommunerna för klimatförändringar (SFS 2018:1370). Förändringen innebär att det av översiktsplanen ska framgå hur kommunen ser på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Detta gäller för hela den bebyggda miljön, inte enbart nya planer, där åtgärder för att minska riskerna som listas nedan ska granskas.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen medför att översiktsplanen inte bedöms vara aktuell med avseende på klimatrelaterade risker. Klimatanpassning och klimatrelaterade risker hanteras i gällande översiktsplan enligt dåvarande lagstiftning, men kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion samt på hur sådana risker kan minska behöver framgå tydligare enligt den nya lagstiftningen. Den bristande aktualiteten innebär att klimatrelaterade risker måste hanteras i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft, då det inte finns stöd i gällande översiktsplan för hur dessa ska hanteras.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I pågående arbete med den nya översiktsplanen prioriteras hantering av klimatrelaterade risker i den fysiska planeringen. Bland annat har en översiktlig klimatanalys tagits fram som underlag för översiktsplanen och för pågående handläggning av detaljplaner, bygglov och andra markanvändningsfrågor. Se även 1.2.4 Översvämning, skyfall och dagvatten och 1.3.4 Klimatpåverkan nedan.

Planeringsstrategi

I april 2020 infördes flera ändringar i 3 kapitlet i PBL med syftet att översiktsplaneringen ska bedrivas kontinuerligt, vara framåtsyftande och att översiktsplanen ska hållas aktuell (SFS 2020:76). Det infördes nya bestämmelser om när hela eller

delar av översiktsplanen ska anses vara aktuell och upphör att gälla, och att kommunen ska anta en planeringsstrategi i början av varje mandatperiod, om inte en kommunövergripande översiktsplan istället antas.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Kravet på planeringsstrategi påverkar översiktsplaneprocessen, som behöver pågå kontinuerligt för att översiktsplanen ska hållas aktuell. I den fortsatta översiktsplaneringen behöver en organisation för kontinuerlig översiktsplanering tas fram. Se även Planeringsstrategi och 3.1 Förslag på prioriteringar för mandatperioden nedan.

Digital standard översiktsplaner

En annan ändring som infördes i april 2020 (SFS 2020:76, kap 6) var att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får möjlighet att meddela föreskrifter för att ta fram en digital standard för utformning av översiktsplaner, regionplaner och områdesbestämmelser. I februari 2023 tog regeringen också beslut om en ändring i plan- och byggförordningen som ställer krav på att översiktsplaner och regionplaner ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Regeringens beslut innebär att alla översiktsplaner och regionplaner som påbörjas efter den 31 december 2026 ska utformas så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och behandlas digitalt. Boverket arbetar med att precisera kraven i plan- och byggförordningen för att stötta kommuner och regioner i arbetet med digitaliseringen av planerna.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Kravet på digital översiktsplan som införs från januari 2027 medför att både kart- och textinformation i framtida översiktsplaner ska hanteras digitalt, troligtvis enligt en gemensam struktur. Den nya översiktsplanen som är under framtagande kommer vara digital och strukturerad med utgångspunkt från Boverkets ÖP-modell.

Detaljplaner som avviker från översiktsplan

I januari 2015 infördes bestämmelser i 5 kap. 7 § PBL (SFS 2014:900) om att detaljplaneläggning som inte är förenlig med översiktsplanen och länsstyrelsens granskningsyttrande ska handläggas med ett utökat planförfarande.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Lagändringen har ingen direkt påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanen, men tydliggör vikten av en aktuell översiktsplan. En ny översiktsplan håller på att tas fram och i det fortsatta arbetet med översiktsplanering behöver en organisation för att hålla översiktsplanen aktuell utarbetas, se "Planeringsstrategi" nedan. Se även Detaljplaner som avviker från översiktsplan ovan och 3.1 Förslag på prioriteringar för mandatperioden nedan.

Långsiktigt behov av bostäder

I januari 2014 införs en ny punkt i 2 kap. 5 § PBL (SFS 2013:867) för att tydliggöra sambandet mellan PBL och lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Senare samma år i juli infördes också krav på redovisning i översiktsplanen om hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder (SFS 2014:224).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet, eftersom behovet av bostäder hanterades i den kommunövergripande översiktsplanen och dess fördjupningar. Kommunen har senare frångått gällande fördjupning av översiktsplan vid utbyggnaden av tätorten Lanna, som växt kraftigare och på ett annat sätt än ställningstagandena i översiktsplanen, vilka därmed visat sig vara inaktuella och borde ha reviderats. Men med tanke på att all utbyggnad i Lanna sen en tid har bromsats in, bedöms fördjupningen ändå fungera som planeringsunderlag fram till att den nya översiktsplanen antas. Se även 1.1.3 Riktlinjer för bostadsförsörjning vägledande för översiktsplanen och 1.3.9 Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet" nedan.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I det pågående arbetet med ny översiktsplan ska frågan om hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder redovisas och "Blandad bostadsbebyggelse" pekas ut i karta med tillhörande riktlinjer. Det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen behöver kunna stödja sig på aktuella riktlinjer för bostadsförsörjningen. Se även 1.1.3 och 1.3.9 nedan.

1.1.2 Miljöbalken (1998:808)

Förbud mot att försämra vattenmiljön

Miljö kvalitetsnormer är bestämmelser om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt och regleras i miljöbalken. Vid planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen ska miljö kvalitetsnormer följas. Enligt 3 kap. 4 § PBL (SFS 2010:900) ska det framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att följa gällande miljö kvalitetsnormer i 5 kap. i miljöbalken. Det ska framgå om det finns risk för att överskrida miljö kvalitetsnormerna eller inte. Även enstaka kvalitetsfaktorerers försämring kan sänka status på en vattenförekomst.

I januari 2019 ändrades 5 kap 4 § miljöbalken för att implementera den så kallade Weserdomens principer om förbud mot försämring och äventyrande av möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvali-

tetsnorm, det så kallade försämrings- och äventyrandeförbudet (SFS 2018:1408), i 5 kap 4 § miljöbalken. Det innebär att kommunen inte får tillåta en verksamhet eller åtgärd om denna ger upphov till en sådan ökad förorening som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt, dvs om åtgärden äventyrar möjligheten att uppnå den status som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. Se även 1.2.2 Miljökvalitetsnormer.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen medför att översiktsplanen inte bedöms vara aktuell med avseende på förbudet att försämra vattenmiljön. Miljökvalitetsnormer för vatten hanteras i gällande översiktsplan enligt dåvarande lagstiftning, men för att säkerställa att verksamheter eller åtgärder som kan skada vattenmiljön inte genomförs, behöver detta regleras tydligare i översiktsplanen enligt den nya lagstiftningen. Den bristande aktualiteten innebär att påverkan på vattenmiljön måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen behöver det tydligt framgå hur kommunen avser att följa gällande miljökvalitetsnormer och inom vilka områden det finns risk att överskrida miljökvalitetsnormerna för vatten. Se även 1.2.2 Miljökvalitetsnormer.

Miljöbedömningar

Kommunen ska göra en strategisk miljöbedömning i samband med att översiktsplanen tas fram. I januari 2018 infördes ett helt nytt 6 kapitel "Miljöbedömningar" i miljöbalken (SFS 2017:955) och motsvarande förändringar i plan- och bygglagen (SFS 2017:965), vilket förändrade kraven på innehållet i översiktsplanen och arbetet med att ta fram planen. Den främsta syftet var att förtydliga lagstiftningen och ge den en mer lättillgänglig struktur som följer stegen i miljöbedömningsprocessen. När det gäller miljöbedömningar av planer och program, där översiktsplanen ingår, innehåller sjätte kapitlet i miljöbalken krav på vilka miljöaspekter som ska omfattas av miljöbedömningen och större fokus ligger nu på att integrera dessa i planen. Under 2018 ersattes också förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar med miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet. Samtliga delar av översiktsplanen har miljöbedömts enligt dåvarande lagstiftning.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

En strategisk miljöbedömning tas fram för den nya översiktsplanen enligt gällande lagstiftning och samråds med länsstyrelsen.

1.1.3 Lag om kommunens bostadsförsörjningsansvar

Riktlinjer för bostadsförsörjning vägledande för översiktsplanen

Från och med januari 2001 gäller lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (SFS 2000:1383) som fastställer att kommunerna har huvudansvaret för bostadsförsörjningen, och att kommunen med hjälp av riktlinjer ska planera för bostadsförsörjningen i kommunen för att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder. I april 2002 trädde tillägget att riktlinjerna för bostadsförsörjningen skall antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod ikraft (SFS 2002:0104).

I januari 2014, dvs ett halvår innan antagandet av gällande översiktsplan, trädde omfattande ändringar av lagen i kraft (SFS 2013:866), vilka bland annat anger att riktlinjerna ska vara vägledande vid tillämpningen av kravet i 3 kap. PBL som säger att kommunen i sin planläggning ska främja bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet. Andra ändringar var att riktlinjerna särskild ska baseras på en analys av demografiska förutsättningar, efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar, liksom att hänsyn även tas till mellankommunala och regionala förhållanden vid utveckling av bostadsbeståndet. I plan- och bygglagen infördes samtidigt att det av översiktsplanen ska framgå hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder (SFS 2013:867), se 1.1.1 "Långsiktigt behov av bostäder" ovan och 1.3.9 "Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet" nedan.

Ytterligare ändringar i lagen om kommunens bostadsförsörjningsansvar trädde i kraft 1 okt 2022 (SFS 2022:385), vilka anger att analysen ska genomföras med stöd av ett underlag som Boverket förser kommunen med. Dessutom preciseras att analysen ska omfatta den demografiska utvecklingen, marknadsförutsättningarna och vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Lagändringen 2022 bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet, eftersom behovet av bostäder hanterades i översiktsplanen. Vid antagandet i juni 2014 fanns dock inga aktuella riktlinjer för bostadsförsörjningen som översiktsplanen kunde stödja sig på. Vidare har kraven på vad riktlinjerna ska innehålla ökat. Se även 1.1.1 ovan och 1.3.9 nedan.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen behöver kunna stödja sig på aktuella riktlinjer för bostadsförsörjningen. Riktlinjer för bostadsförsörjningen antogs senast 2017, och arbetet med nya riktlinjer planeras att påbörjas under 2024.

1.1.1 Långsiktigt behov av bostäder ovan och 1.3.9 Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet" nedan.

1.1.4 Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Ett barnrättsbaserat synsätt

I januari 2020 infördes FN:s barnkonvention i svensk lag (SFS 2018:1197), vilket syftar till att synliggöra barnets rättigheter och skapar en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. En av barnkonventionens grundprinciper är att i alla åtgärder som rör barn i första hand ska beakta vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3). En annan grundprincip är att barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som rör dem (artikel 12).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Den nya lagen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen behöver riktlinjer för att lyfta in ett barnrättsbaserat synsätt i planering och byggande införas.

1.2 Ändrade statliga intressen

Länsstyrelsens uppdrag i översiktsplaneringen handlar till stor del om att samordna och företräda statens intressen. I översiktsplaneringen ska Länsstyrelsen, enligt 3 kap. 10 § i plan- och bygglagen, särskilt bevaka att:

- riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses
- miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs
- redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken
- sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt
- bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Nedan redovisas ändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet inom dessa fem områden.

1.2.1 Riksintressen

Riksintresse är ett statligt anspråk på ett markområde som syftar till långsiktig hushållning av den eller de resurser som markområdet utgör. Bestämmelserna om riksintressen finns i 3 och 4 kapitlet miljöbalken (1998:808) och ska tillämpas vid beslut som rör ändrad användning av mark- och vattenresurserna. Av översiktsplanen ska det framgå hur kommunen anser att olika riksintressen ska tillgodoses (3 kap. 5 § PBL).

I miljöbalkens tredje kapitel finns ett antal grundläggande bestämmelser för hushållning med mark och vatten. Dessa områden ska så långt som möjligt skyddas

mot åtgärder som kan påtagligt skada de utpekade intressena. Områdena avser såväl olika bevarandebestämmelser som områden som är viktiga för exploatering för ett visst ändamål. Lekeberg berörs av riksintressen som pekats ut enligt 3 kap. miljöbalken inom följande områden:

- Naturvård
- Kulturmiljövård
- Friluftsliv
- Energiproduktion och energidistribution – Vindbruk
- Kommunikationer – Väg, järnväg och flyg
- Totalförsvaret

I miljöbalkens fjärde kapitel finns särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten som i sin helhet är av riksintresse. Områdena, som i de flesta fall är stora, har pekats ut med hänsyn till de stora natur- och kulturvärden som finns i dem. Dessa områden anges direkt i lagtexten och har beslutats av riksdagen, samt Natura 2000 som förtecknas särskilt. Lekeberg berörs av riksintressen som pekats ut enligt 4 kap. miljöbalken inom följande områden:

- Natura 2000

Sedan översiktsplanen antogs har följande ändringar av riksintressen skett:

- Riksintresse för friluftsliv: Avgränsningar och värdebeskrivningar för Södra Kilsbergen och för Kilsbergen har reviderats 2017-10-19
- Riksintresse för vindbruk: Avgränsning och värdebeskrivning av riksintresseområdet har ändrats 2013-12-16 (efter antagande av TÖP Vindkraft)
- Riksintresse för totalförsvaret – Påverkansområde för buller och annan risk: Avgränsning och värdebeskrivning av riksintresset har ändrats 2022-01-26

Utöver dessa ändringar är ett nytt riksintresseanspråk för totalförsvarets civila del ute på remiss under våren 2024, men beslut har ännu inte fattats. Anspråket omfattar i korthet samtliga ledningar och stationer i transmissionsnätet (stamnätet) för el, vilket berör två ledningskorridorer som går i nord-sydlig riktning genom östra delen av Lekeberg.

Två riksintressen saknas i den gällande översiktsplanen från 2014:

- Riksintresse kommunikationer – flyg: Redovisning av influensområde buller från Örebro flygfält
- Riksintresse energiproduktion och energidistribution – Transmissionsnätet för el: I Örebro län finns beslut om att kraftledningar och transformatorstationer till 220 kV- och 400 kV-ledningar är av riksintresse för energidistribution, det vill säga samtliga anläggningar i transmissionsnätet, inklusive tillhörande transformator- och kopplingsstationer. Beslut 1994.

Två riksintressen saknas i länsstyrelsens underlag:

- Riksintresse kommunikationer – järnväg: Värmlandsbanan

- Riksintresse energiproduktion och energidistribution – Transmissionsnätet för el: I Örebro län finns beslut om att kraftledningar och transformatorstationer till 220 kV- och 400 kV-ledningar är av riksintresse för energidistribution, det vill säga samtliga anläggningar i transmissionsnätet, inklusive tillhörande transformator- och kopplingsstationer. Beslut 1994.

Hantering i översiktsplanen

Riksintressen behandlas i den kommunövergripande översiktsplanen i kapitel 13 (sid 99ff), i FÖP Lanna i kapitel 2.7 (sid 18f), i TÖP Vindkraft i kapitel "Bevarand-intressen (sid 24) och i TÖP LIS samlat (sid 13) och för respektive LIS-område. Riktlinjer har inte införts för riksintressen.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Ändringarna bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Ändringar av riksintressen för friluftsliv, vindbruk och totalförsvar behöver inarbetas i det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen. Samtliga riksintressen redovisas i den digitala kartan med tillhörande riktlinjer.

1.2.2 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel som återfinns i 5 kap. i miljöbalken med tillhörande förordningar. Normerna syftar till att säkra vissa egenskaper i miljön som är av betydelse för människors hälsa och miljö. Det långsiktiga syftet är att varaktigt skydda eller avhjälpa skador eller olägenheter för dessa intressen. I dag finns miljökvalitetsnormer för utomhusluft, vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt omgivningsbuller. Lekeberg berörs inte av miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Vid planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen ska miljökvalitetsnormer enligt miljöbalken följas. Det ska framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att följa gällande miljökvalitetsnormer i miljöbalken, och om det finns risk för att överskrida miljökvalitetsnormerna eller inte. Även enstaka kvalitetsfaktorerers försämring kan sänka status på en vattenförekomst. Det så kallade försämrings- och äventyrandeförbudet, i 5 kap 4 § miljöbalken (SFS 2018:1408), infördes i januari 2019, se vidare 1.1.2 Förbud mot att försämma vattenmiljön.

Lekeberg ingår huvudsakligen i Norra Östersjöns vattendistrikt. Ett nytt åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 för Norra Östersjöns vattendistrikt publicerades av Vattenmyndigheterna 2022. Av åtgärdsprogrammet framgår att (kommunerna, åtgärd 4) kommunerna ska genomföra översikts- och detaljplanering samt prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen, på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Kommunerna ska särskilt:

- säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten, utifrån aktuellt planeringsunderlag, beaktas vid fysisk planering och andra ärenden, som regleras i PBL

- tillgodose att översiktsplanen tar hänsyn till och samordnas med aktuella planeringsunderlag, bland annat regionala vattenförsörjningsplaner, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas

Markanvändningen har betydelse för utsläppen till recipienter, vattenförekomster och möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Ofta kommer dagvatten i konflikt med miljö kvalitetsnormerna. I översiktsplanen är det därför viktigt att det framgår hur dessa ska följas, om och var storskaliga dagvattenanläggningar planeras, samt strategier för dagvattenhantering.

Hantering i översiktsplanen

Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft, för vattenförekomster och för omgivningsbuller behandlas i ÖP (sid 49f), genom att innebörden och vilka områden som har sämre kvalitet beskrivs. Kommunens ställningstagande är att kommunen ska beakta gällande miljö kvalitetsnormer vid all fysisk planering samt vid bedömning av bygglov och motsvarande. Dagvatten har en begränsad hantering i ÖP (sid 85, 95, 96, 98, 116) och i FÖP Lanna (sid 41).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Vattenmyndighetens åtgärdsprogram medför att översiktsplanen bedöms vara inaktuell med avseende på hantering av miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomster och dagvattenhantering, då gällande översiktsplan inte i tillräcklig grad säkerställer att miljö kvalitetsnormerna för vatten beaktas vid fysisk planering och andra PBL-ärenden. Det innebär att påverkan på vattenmiljön måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft. I övrigt bedöms kraven på hantering av miljö kvalitetsnormer inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet. Se även 1.1.2 "Förbud mot att försämra vattenmiljön"

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen ska det framgå hur kommunen avser att följa gällande miljö kvalitetsnormer i miljöbalken, och om det finns risk för att överskrida miljö kvalitetsnormerna eller inte. Vidare behöver kommunen säkerställa att miljö kvalitetsnormerna beaktas vid fysisk planering och andra ärenden, med hänsyn till aktuella planeringsunderlag. Bland annat har en översiktlig bullerkartering tagits fram och bedömningszoner med tillhörande riktlinjer för vägtrafikbuller respektive verksamhetsbuller föreslås i den nya översiktsplanen. Vidare föreslås områden för samlad fördröjning av dagvatten på tätortsnivå och riktlinjer för dagvattenhantering, liksom bedömningszoner med tillhörande riktlinjer för prioriterade vattenförekomster i de regionala och kommunala vattenförsörjningsplanerna, inklusive deras tillrinningsområden.

1.2.3 Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Enligt strandskyddsbestämmelserna 3 kap 5 § PBL har kommunen möjlighet att i översiktsplanen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, så kallade LIS-områden, enligt miljöbalken 7 kap 18 e § första stycket. Syftet är att långsiktigt stimulera lokal och regional utveckling i områden med god tillgång till strandområden och där viss byggnation kan ske utan att strandskyddets syften

åsidosätts. Detta infördes i plan- och bygglagen redan i februari 2010 (SFS 2010:900).

Hantering i översiktsplanen

I det tematiska tillägget för LIS från 2016, pekas tio LIS-områden ut som lämpliga för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. För delar av två av dessa hade länsstyrelsen invändningar i sitt granskningsyttrande.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hanteringen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen föreslås att det tematiska tillägget för LIS fortsätter att gälla efter att den nya översiktsplanen antagits, och att de utpekade områden redovisas i den kommunövergripande översiktsplanen, med undantag från de delar av LIS-områden 1 och 2 som länsstyrelsen haft invändningar mot.

Regelverket kring strandskydds- och LIS har länge varit föremål för diskussion, och kan om det ändras betyda att dessa frågor behöver hanteras annorlunda i översiktsplanen.

1.2.4 Hälsa, säkerhet och risk för olyckor, översvämning och erosion

Enligt 2 kapitlet 5 § PBL ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämning och erosion (SFS 2010:900). I juli 2018 infördes att hänsyn även ska tas till jord, berg och vattenförhållanden (SFS 2018:636).

I augusti 2018 infördes också krav i 3 kapitlet 5 § PBL på att översiktsplanen ska redovisa kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra (SFS 2018:1370). Detta gäller för hela den bebyggda miljön, inte enbart nya planer. Boverket har tagit fram en sammanfattande vägledning om tillämpning av plan- och bygglagen med hänsyn till människors hälsa, säkerhet, och risken för olyckor, översvämning och erosion.

Länsstyrelsens underlag omfattar nedanstående frågor. Till dessa har lagts "Naturligt förekommande arsenik".

Säkerhet och beredskap

Kommunens säkerhetsarbete styrs bland annat av lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap. Syftet med lagen är att minska sårbarheten i olika verksamheter samt att skapa en god förmåga att hantera krissituationer i kommunen och sam-

hället i sin helhet. Denna lag reglerar bland annat att alla kommuner ska ta fram en risk- och sårbarhetsanalys.

Risk- olycks- och krisberedskapsperspektiven behöver beaktas i samhällsplaneringen och det bör finnas en tydlig koppling mellan översiktsplanen och risk- och sårbarhetsanalysen. Det kan handla om planeringens inverkan på befolkningsskyddet (ex. alarmering, trygghetspunkter, skyddsrum, farliga områden), olika riksintressen i länet (civila som militära), försörjningsberedskapen eller samhällsviktiga funktioner som behöver skyddas.

Identifiering av samhällsviktig verksamhet kan användas som underlag för att arbeta med säkerhetsfrågor i fysisk planering. I oktober 2020 tog MSB tillsammans med andra aktörer fram en förenklad och tydligare definition av samhällsviktig verksamhet.

Totalförsvaret är det civila försvaret och det militära försvaret. MSB har med stöd av Länsstyrelsen i Västra Götaland, Försvarmakten samt Boverket tagit fram en vägledning för totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen. Vägledningens fokus är totalförsvarets civila intressen i fysisk planering. Samhällets beredskap bör framgå i översiktsplanen i den mån den fysiska planeringen berörs, exempelvis tillgång till skyddsrum, reservvattentäcker och viktig infrastruktur i övrigt. Av MSB:s skyddsrumskarta framgår att det finns skyddsrum för 56 personer i Lekebergs kommun.

Länsstyrelsen sammanställer årligen en regional risk- och sårbarhetsanalys (RSA) som ska ge en riskbild för hela samhället med syfte att utgöra en grund för det förebyggande krisberedskapsarbetet i länet. Lekeberg tar fram en risk- och sårbarhetsanalys för varje mandatperiod, senast 2023.

Hantering i översiktsplanen

Säkerhet och beredskap behandlas i ÖP (sid 109f), genom att beskriva räddningstjänst, beredskapshänsyn, och skyddsavstånd till anläggningar och transportleder för farligt gods. Kommunens risk- och sårbarhetsanalys nämns i detta sammanhang. Vidare hanteras totalförsvarets intressen i den kommunövergripande översiktsplanen (sid 109f) och tillhörande kartor, med ställningstagandet att riksintresset ska beaktas vid fysisk planering, bygglovgivning och annat tillståndsförfarande. Riksintresset bedöms ha erforderligt skydd genom gällande lagstiftning. Totalförsvarets intressen nämns i FÖP Lanna (sid 18), TÖP Vindkraft (sid 24) och TÖP LIS (sid 12).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Beredskapsfrågornas ökade aktualitet och den nya vägledning som MSB tagit fram, bedöms inte ha en betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet. Se även 1.2.1 Riksintressen ovan.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen är det angeläget att fördjupa arbetet med krisberedskap, befolkningsskydd, försörjningsberedskap och samhällsviktiga funktioner av betydelse för beredskapen i samhällsplaneringen, till exempel genom att identifiera samhällsviktig verksamhet, skyddsrum mm, med stöd av den

nya vägledningen för totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen. Andra underlag är de kommunala och regionala risk- och sårbarhetsanalyserna.

Översvämning, skyfall och dagvatten

Stora och extrema översvämningar som uppkommer i samband med exceptionella vädersituationer kan dock ställa till med stor skada för människors hälsa och egendom och på värdefull natur. Ett förändrat klimat beräknas leda till ytterligare nederbördsmängder och därmed kan risken för översvämningar öka. Översvämningar kan orsakas av stigande vattennivåer i sjöar och vattendrag, av "fallande" vatten vid kraftiga skyfall eller en kombination av båda.

Översvämningar som orsakas av lokala och kraftiga skyfall är en stor risk för många kommuner i länet. Flera tätorter i länet har redan idag underdimensionerade dagvattensystem som inte klarar kraftiga regn, och som inte är anpassade för de nederbördsmängder som det framtida klimatet kommer att föra med sig. I tätorterna är andelen hårdgjorda ytor, som asfalt och betong, mycket stor, vilket förvärrar problemen vid kraftig nederbörd. Eftersom vattnet inte kan infiltrera påskyndas avrinningen ytterligare och det riskerar att ansamlas i olika lågpunkter. Konsekvenserna av ett skyfall beror därmed i hög grad på vad som finns inom lågpunktsområdena. Om det är känslig bebyggelse kan det ge stor ekonomisk skada, medan grönområden är avsevärt mindre känsliga.

Risken för att olika krissituationer uppstår kan förvärras om samhällsviktiga funktioner är placerade i översvämningss känsliga områden. Översvämningar på grund av höga flöden eller skyfall innebär att olämpligt placerade verksamheter riskerar att påverkas negativt eller helt slås ut. Påverkan kan även vara indirekt, till exempel på infrastruktur så att transporter till och från en samhällsviktig verksamhet omöjliggörs. Till riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt räknas bland annat offentliga byggnader (sjukhus, vårdhem, skolor), infrastruktur av stor betydelse (riksvägar, vägar utan reella förbifartsmöjligheter, järnväg), VA/avfallsanläggningar, el-/teleanläggningar samt industrier med stor miljöpåverkan eller andra industriområden. I den översiktliga planeringen bör samhällsviktiga funktioner identifieras och konsekvenser för viktiga funktioner/objekt uppmärksammas, Se även 1.1.1 Klimatrelaterade risker och 1.2.2 Miljökvalitetsnormer ovan, och 1.3.4 klimatpåverkan nedan.

Boverket har tagit fram en sammanfattande vägledning om tillämpning av plan- och bygglagen med hänsyn till människors hälsa, säkerhet, och risken för olyckor, översvämning och erosion. Vägledningen anger en högre säkerhetsnivå för bebyggelse än den som finns i översiktsplanens ställningstaganden.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har i uppdrag att ta fram översvämningsskarteringar nationellt och har tagit fram tre skarteringar av översvämningssrisker från höga flöden som berör Örebro län. Vidare har länsstyrelsen har tagit fram översvämningsskarteringar för många mindre vattendrag i länet, som komplement till MSB:s skarteringar, bland annat översvämningsskarteringen för Garphytteån tillkom 2018.

Skyfallsskarteringar är ett viktigt verktyg för att identifiera platser som riskerar att översvämmas av skyfall. Länsstyrelsen har tagit fram en enkel skyfallsskartering (en

lågpunktsanalys) över hela länet, som kan användas översiktligt, till exempel för att identifiera områden där man behöver titta på riskerna i mer detalj. Som underlag för arbetet med den nya översiktsplanen har Lekeberg tagit fram en mer detaljerad skyfallsmodellering som visualiserar vattendjup och flöden vid extrema regnhändelser. Den ingår i den översiktliga klimatanalys som tagits fram som underlag för översiktsplanen och för pågående handläggning av detaljplaner, bygglov och andra markanvändningsfrågor.

Kommunen ska i enlighet med 3 kapitlet 5 § PBL i översiktsplanen redogöra för sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av till exempel översvämning på grund av höga flöden och/eller skyfall. Kommunen ska även redogöra för hur sådana risker kan minska eller upphöra. Kommunen behöver göra en övergripande och långsiktig riskbedömning, vilket innebär att på en övergripande nivå identifiera områden där förhållandena är osäkra eller förutsättningar finns för en försämrad säkerhet och där det kan komma att krävas detaljerade utredningar framöver, samt helst prioritera och rangordna de områden där risken för skador är som störst.

Hantering i översiktsplanen

Översvämningar till följd av höga flöden behandlas i ÖP (sid 41ff) genom att MSB:s översvämningsskarteringar redovisas och rekommendationer med hänsyn till översvämningssrisker på grund av höga flöden anges. Länsstyrelsen påpekar att Boverkets vägledning anger en något högre säkerhetsnivå för bebyggelse än den som används i översiktsplanens, vilket gör att ställningstagandena inte längre är aktuella. I TÖP LIS behandlas risk för översvämning på grund av höga flöden i respektive LIS-område. Översvämningssrisker på grund av skyfall har inte behandlats i översiktsplanen. Dagvatten hanteras med en riktlinje om att dagvatten bör tas om och fördröjas så nära källan som möjligt (sid 58). En liknande formulering finns i FÖP Lanna (sid 41).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Ökade översvämningssrisker och bättre planeringsunderlag medför att översiktsplanen inte bedöms vara aktuell med avseende på översvämning, skyfall och dagvatten. Översvämning till följd av höga flöden hanteras i gällande översiktsplan enligt dåvarande underlag. För att minska riskerna för översvämning behöver säkerhetsnivåerna höjas, risk för översvämning till följd av skyfall hanteras, och riktlinjer för hantering av dagvatten införs. Den bristande aktualiteten innebär att risker för översvämning på grund av höga flöden och skyfall, liksom hantering av dagvatten måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Det är angeläget att hanteringen av klimatrelaterade risker utvecklas kontinuerligt i översiktsplaneringen utifrån aktuella underlag, skartering och rekommendationer. I pågående arbete med den nya översiktsplanen prioriteras hantering av klimatrelaterade risker i den fysiska planeringen. Bland annat föreslås att "Bedömningszon översvämning" med tillhörande riktlinjer införs i kartan för områden med förhöjd risk för översvämning på grund av höga flöden eller kraftig nederbörd, lik-

som riktlinjer för dagvattenhantering. Vidare bör samhällsviktiga funktioner identifieras och konsekvenser för viktiga funktioner/objekt uppmärksammas. Se även 1.1.1, 1.2.2 och 1.3.4.

Geotekniska säkerhetsrisker

Med geotekniska säkerhetsfrågor menas ras, skred, erosion, slamströmmar, berg-ras och blocknedfall. Klimatanalyser för Örebro län visar på en ökning av nederbörden vilket påverkar jordars stabilitet negativt, exempelvis genom erosion, som i sin tur ökar faran för ras och skred. Geotekniska riskfaktorer kan vara avgörande för markens lämplighet för planläggning och bör därför redovisas översiktligt i en översiktsplan.

Statens geotekniska institut (SGI) har tillsammans med ett andra myndigheter tagit fram en vägledning med kartunderlag om ras, skred och erosion, som ska fungera som ett stöd i hur underlagen kan användas och tolkas i regionalt och kommunalt planeringsarbete.

Hantering i översiktsplanen

Ras och skredrisker behandlas i ÖP (sid 40), genom att de riskområden som identifierats av SGI och SGU redovisas, och ställningstagande gjorts att i "Områden där det bedöms finnas risker för ras/skred ska särskilt beaktas och vid planläggning bör översiktliga geotekniska undersökningar göras och i samband med bygglovskedet bedöms om kompletterande geotekniska kan behöva utföras. Hänsyn tas till att problemen kan öka i takt med förväntade klimatförändringar". I TÖP LIS behandlas ras och skredrisker i respektive LIS-område.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hantering av geotekniska risker.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Nya karteringar och underlag som har tillkommit efter översiktsplanens antagande behöver arbetas in i den fortsatta översiktsplaneringen. I den nya översiktsplanen föreslås att "Bedömningszon ras- och skred" med tillhörande riktlinjer införs i kartan för områden som identifierats som riskområden.

Miljöfarlig verksamhet

Miljöfarlig verksamhet är all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan ge upphov till utsläpp till mark eller vatten eller medföra andra störningar för människor eller miljön. Miljöfarlig verksamhet definieras i 9 kap. 1 § MB. Inom begreppet ryms mycket, från en mindre biltvätt till stora verkstäder, industrier, energi- och avfallsanläggningar och täkter. Också jordbruk och trafikanläggningar ingår i definitionen. Vissa typer av verksamheter och anläggningar innebär risker för hälsan genom exempelvis buller och utsläpp av ämnen. Andra har mer karaktären av störningar och leder till otrivsel. De verksamheter som har störst miljöpåverkan behöver tillstånd för sin verksamhet medan de som bedöms ha en mindre miljöpåverkan kan ha anmälningsplikt för sin verksamhet.

Översiktsplanen bör ge en översiktsbild av risk- och säkerhetsavstånden i kommunen med hänsyn till områden med miljöfarlig verksamhet. Enlig länsstyrelsens webb-GIS finns nio verksamheter med tillstånd för miljöfarlig verksamhet i Lekeberg.

Hantering i översiktsplanen

Miljöfarliga verksamheter hanteras i översiktsplanen (sid 48).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms inte vara aktuell med avseende på miljöfarlig verksamhet. Det innebär att risker i anslutning till miljöfarlig verksamhet måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Riskområde kring miljöfarliga verksamheter föreslås pekats ut som "Bedömningszon miljöfarlig verksamhet" i kartan med tillhörande riktlinjer i den nya översiktsplanen.

Farlig verksamhet enligt LSO

Att en verksamhet är farlig innebär, enligt lagen om skydd mot olyckor, LSO, att det finns en fara för att en olycka kan orsaka allvarliga skador på människor eller miljön. Det kan exempelvis handla om läckage av kemikalier med giftiga och frätande egenskaper, bränder och explosioner med tryckvåg och splitter. Det kan även vara verksamheter som genererar risker på andra sätt, till exempel flygplatser och dammanläggningar. Farliga verksamheter medför skyldigheter för ägaren/verksamhetsutövaren att vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador. Länsstyrelsen beslutar, i samråd med kommunen, om vilka anläggningar som anses bedriva farlig verksamhet. Förutom lagen om skydd mot olyckor (LSO) finns Sevesolagstiftningen (1999:381) som syftar till att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för människor och miljö.

Alla anläggningar som hanterar stora mängder farliga kemiska ämnen klassas automatiskt som farliga verksamheter. Förekomsten av farliga verksamheter, enligt LSO och andra större punktrisker som kan påverka omgivningen, bör beskrivas i översiktsplanen tillsammans med en analys och en bedömning av vilken inverkan dessa har på den fysiska planeringen. Eventuell inriktning för hur hänsyn till riskerna ska tas bör beskrivas.

I Lekeberg finns ingen verksamhet som klassats som miljöfarlig enligt LSO.

Hantering i översiktsplanen

Farlig verksamhet enligt LSO hanteras inte i översiktsplanen

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Eftersom LSO-verksamheter saknas påverkas inte översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Fortsatt översiktsplanering behöver hantera eventuella framtida verksamheter som klassas som miljöfarlig enligt LSO.

Transporter med farligt gods

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom, om de inte hanteras rätt under en transport. Farligt gods kan transporteras på väg, järnväg, med båt eller flyg. Transporterna styrs till större vägar, så kallade rekommenderad primär väg, så långt det går och ska sedan ta den kortaste vägen, rekommenderad sekundär väg, från avsändaren till mottagaren. Därmed koncentreras riskerna till vissa vägsträckor, där olyckor kan förebyggas genom bra vägstandard och omgivningen kan utformas för att skydda mot olyckor. På järnväg förutsätts farligt gods kunna transporteras på alla sträckor.

Rekommenderade vägar och uppställningsplatser för farligt gods bör belysas i översiktsplanen, aktuella uppgifter kan hämtas från Trafikverkets nationella väg-databas, NVDB. Av översiktsplanen bör riktlinjer med hänsyn till farligt gods framgå. Det kan handla om att ange konkreta risk- och/eller säkerhetsavstånd eller tydliggöra hur riskbedömningar ska göras vid exploatering i närheten av dessa. Generellt rekommenderar Länsstyrelsen att riskerna bör beaktas inom 150 m från transportleder för farligt gods. För vägledning vid planläggning intill transportleder för farligt gods ställer sig Länsstyrelsen i Örebro sig bakom de riktlinjer som tagits fram av Länsstyrelsen i Stockholms län (2016:4).

Hantering i översiktsplanen

Transporter med farligt gods hanteras i översiktsplanen (sid 48f), genom att transportleder för farligt gods (E18, väg 244, väg 534 och Värmlandsbanan) identifieras.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Behovet av riktlinjer medför att översiktsplanen inte bedöms vara aktuell med avseende på transportleder för farligt gods. Det innebär att risker i anslutning till transportleder för farligt gods måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Riskområden kring transportleder för farlig gods föreslås pekas ut i kartan som "Bedömningszon farligt gods" med tillhörande riktlinjer i den nya översiktsplanen.

Förorenade områden

Ett förorenat område är mark, ytvatten, grundvatten, sediment, anläggningar eller byggnader som är så förorenade att de kan innebära en risk för människors hälsa och miljön. Ändrad markanvändning kan medföra att spridning och exponering av föroreningarna ökar, vilket i sin tur kan innebära en ökad risk för människors hälsa. Det är viktigt att i ett tidigt skede av planeringsprocessen utreda eventuella förorenade områden eftersom de utgör grundläggande förutsättningar för markens användningsområde, det vill säga om en plats är lämplig för planerad markanvändning eller inte, och om åtgärder behöver vidtas.

I Lekeberg finns 250–300 förorenade områden och nio äldre deponier som inte är i bruk, men som utgör risk för förorenings-spridning.

Hantering i översiktsplanen

Förorenade områden behandlas i översiktsplanen (sid 46), genom en beskrivning och ställningstagande om att särskild hänsyn ska tas vid exploatering av förorenade- eller misstänkt förorenade områden, och riskbedömningar och miljötekniska markundersökningar göras om behov föreligger.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hanteringen av förorenade områden. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Förorenade områden föreslås hanteras med en generell riktlinje för "Förorenat område" i den nya översiktsplanen, vilken då gäller för hela kommunen. Kartinformationen är för detaljerad för att pekas ut geografiskt. Vidare föreslås riskområden kring med nedlagda deponier pekas ut i kartan som "Bedömningszon deponi" med tillhörande riktlinjer i den nya översiktsplanen.

Buller och vibrationer

Forskning visar att buller påverkar människors hälsa negativt och att denna påverkan ofta underskattas. Vid planering och byggande är frågor som rör människors hälsa centrala och ljudmiljön är en del av detta. Forskning visar att områden som exponeras för flera bullerkällor samtidigt, till exempel från väg och järnväg, är störningarna från var och en av bullerkällorna större jämfört med områden som exponeras för enbart en bullerkälla. Detta är viktigt att ta i beaktande när det planeras för nya bostadsområden. Forskning visar även att barn är särskilt känsliga för buller, det är därför viktigt att ta hänsyn till bullersituationen vid förskolor och skolor samt vid andra utemiljöer där barn ofta vistas, till exempel på lekplatser. Regler om buller finns i såväl plan- och bygglagen som miljöbalken och förordningar. För olika kategorier av buller finns också riktvärden för bullernivåer vid bostadsbyggnader.

Regeringen beslutade 2017 om en ändring i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader som innehåller nya riktvärden för utomhusbuller från spår-, väg- och flygtrafik vid bostadsbebyggelse. Boverket publicerade 2020 "Boverkets allmänna råd om omgivningsbuller utomhus från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär", och reviderade samtidigt motsvarande vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller vid planläggning och bygglovsprövning av bostadsbebyggelse.

Vid bebyggelse nära väg och järnväg behöver risken för vibrationer finnas med i planeringen. Det finns inte några generellt antagna riktvärden för vibrationer, men Trafikverket och Naturvårdsverket har tagit fram ett riktvärde för miljökvalitet för vibrationer vid spårbunden trafik.

Som underlag för arbetet med den nya översiktsplanen har Lekeberg tagit fram en översiktlig bullerkartering för att identifiera möjliga riskområden för buller från trafik och verksamheter, där bullerskyddåtgärder kan komma att behövas.

Hantering i översiktsplanen

Buller behandlas i ÖP (sid 50), genom en beskrivning av bullerproblematik, bullerkällor och riktvärden för trafikbuller. Ett ställningstagande görs om att buller- och vibrationsförhållandena ska beaktas vid lokalisering av bostäder, verksamheter och infrastruktur, och att strävan bör vara att lokalisering ska bidra till att upprätthålla en god ljud-/vibrationsmiljö där människor stadigvarande vistas, och att lokaliseringar som begränsar möjligheten att använda och utveckla Villingsbergs skjutfält och Örebro flygplats ska undvikas. Resonemang om industribuller och gällande riktvärden saknas. I FÖP Lanna nämns buller under Miljö- och riskfaktorer (sid 20), i TÖP Vindkraft behandlas buller under Störningar och risker (sid 31), och i TÖP LIS under respektive LIS-område.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Nya riktvärden medför att översiktsplanen inte bedöms vara aktuell med avseende på Buller och vibrationer. Översiktsplanen behöver uppdateras med aktuella riktvärden för trafikbuller vid bostadsbyggnader, och industri- och annat verksamhetsbuller vid planläggning och bygglovsprövning av bostadsbyggnader. Den bristande aktualiteten innebär att risker för störningar från buller och vibrationer från trafik och verksamheter måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Utöver uppdatering av riktvärden för buller, föreslås riskområden för buller pekas ut i kartan som "Bedömningszon vägtrafikbuller" och "Bedömningszon verksamhetsbuller" med tillhörande riktlinjer i den nya översiktsplanen. I det sistnämnda området ingår påverkansområden från Villingsbergs skjutfält och Örebro flygplats.

Elektromagnetiska fält

Vid planering av bebyggelse nära kraftledningar och andra elanläggningar kan frågeställningar om elektromagnetiska fält behöva beaktas. Det finns inga nationella riktvärden som preciserar vilken exponeringsnivå från magnetfält som kan anses vara tolerabla i samband med fysisk planering. Strålsäkerhetsmyndigheten har tillsammans med flera andra myndigheter, gett ut rapporten Magnetfält och hälsorisker. I rapporten ger myndigheterna tillsammans övergripande rekommendationer för samhällsplanering och byggande.

Hantering i översiktsplanen

Elektromagnetiska fält behandlas i översiktsplanen (sid 46), genom beskrivning och hänvisning till Svenska kraftnäts generella rekommendation för högsta magnetfältsnivå med motsvarande minsta avstånd vid nybyggnad av byggnader där människor vistas varaktigt.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hanteringen av elektromagnetiska fält. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen föreslås att "Bedömningszon kraftledning" pekas ut i kartan med tillhörande riktlinjer.

Radon

Radon är en osynlig och luktfri gas som bildas när det radioaktiva grundämnet radium sönderfaller. Radon finns överallt, i marken, luften och vattnet. Radon i bostäder kan komma från tre olika källor: marken under och runt om huset, byggnadsmaterialet, eller vattnet som används i hushållet. Marken är den vanligaste radonkällan. Exempel på områden med förhöjd radonrisk är områden med alunskiffer, förhöjd uranhalt i markytan av annan anledning och jordarter som är genomsläppliga. I vissa områden i Lekeberg finns mark med förhöjd radonrisk, vilka bland annat omfattar Fjugesta och Lanna tätorter.

Hantering i översiktsplanen

Radon behandlas i översiktsplanen (sid 44f), genom beskrivningar av bakgrund och riskområden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hanteringen av radon. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen föreslås att "Bedömningszon radon" pekas ut i kartan med tillhörande riktlinjer.

Naturligt förekommande arsenik

Arsenikfrågan ingår inte i länsstyrelsens underlag, men är en lika viktig fråga för hälsa och säkerhet som exempelvis radon. Under 2021 upptäcktes naturligt förekommande arsenik i kommunen, i samband med ett exploateringsprojekt. Lekebergs kommun har därefter genomfört en översiktlig kartstudie över förekomsten, som visar att det framför allt är områdena kring Lanna och Fjugesta där det finns riskområden för arsenikförekomster i marken. Arbeta pågår nu med att identifiera platsspecifika riktvärden och riktlinjer för handläggning av olika ärenden inom riskområden.

Hantering i översiktsplanen

Frågan är ny och har inte hanterats i översiktsplanen

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen är inte aktuell med avseende på naturligt förekommande arsenik. Det innebär att risker kopplade till naturligt förekommande arsenik i mark måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen behöver frågan om naturligt förekommande arsenik uppmärksammas. I den nya översiktsplanen föreslås att "Bedömningszon arsenik" och "Bedömningszon brunnsborrning" införs i kartan med tillhörande riktlinjer för områden som identifierats som riskområden för arsenikförekomst respektive frigörande av arsenik vid brunnsborrning.

1.2.5 Mellankommunal samordning

Enligt 2 kap. 3 § PBL ska hänsyn tas till mellankommunala och regionala förhållanden vid planläggning (SFS 2010:900). Det innebär att kommunen inte bara ska ta hänsyn till förhållandena i angränsande kommuner utan också till behovet av samverkan och samarbete i ett bredare regionalt perspektiv. Det är kommunens ansvar att bedöma vilka intressen som berörs vid detaljplanering, om andra kommuner berörs av planeringen och göra en avvägning. Från januari 2014 gäller denna samordning även bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet (SFS 2013:86).

När mellankommunala och regionala frågor hanteras i planeringsprocessen är översiktsplanen viktig. Genom att berörda kommuner ingår som samrådsparter när kommunen tar fram sin översiktsplan säkras insyn från de parter som kan ha invändningar. Detta skapar förutsägbarhet inför detaljplaneringen. De frågor som kan vara av mellankommunal betydelse är:

- Verksamheter med stor omgivningspåverkan, till exempel flygplatser, järnvägar, vägar, större täckter, större industrilokaliseringar, anläggningar för avfallshantering, större serviceanläggningar, småbåtshamnar och fritidsanläggningar
- Områden som är känsliga för påverkan, till exempel regionalt viktiga friluftsområden som är regionalt betydelsefulla, större sammanhängande grönområden, kulturmiljöer
- Regionala strukturfrågor, till exempel kollektivtrafikfrågor, större detaljhandelsanläggningar med ett upptagningsområde som omfattar mer än en kommun

Det är viktigt att kommunerna, i enlighet med PBL, belyser kopplingen och samordningen med regionala strategier och planer. En central utgångspunkt för det regionala tillväxtarbetet är att ta fram och genomföra en regional utvecklingsstrategi, RUS. Strategin är en utgångspunkt för arbetet med hållbar regional tillväxt och utveckling de kommande åren och ger vägledning vid den fysiska planeringen. Det finns starka kopplingar mellan regional och kommunal nivå i den rumsliga planeringen. Bland annat har regionala strukturbilder tagits fram för att tydliggöra den strategiska inriktningen, vilka bland annat har som huvudsyfte att vara underlag för kommunernas översiktsplanering.

Hantering i ÖP

Regionala och mellankommunala frågor behandlas i översiktsplanen (sid 21ff), genom att den regionala utvecklingsstrategin och den dåvarande regionala

översiktsplanen beskrivs och att mellankommunala intressen kring en lång rad frågor beskrivs med text, karta och ställningstaganden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Ny regional utvecklingsstrategi medför att översiktsplanen inte bedöms vara aktuell med avseende på mellankommunal samordning. Utöver den regionala utvecklingsstrategin kan även förutsättningar för andra frågor av mellankommunalt intresse ha förändrats, till exempel Nobelbanan, försvarets intressen mm. Lekebergs utvecklingsstruktur behöver också kopplas tydligare till den regionala utvecklingsstrukturen. Det innebär att mellankommunala frågor måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen föreslås en övergripande strukturbild för Lekebergs utveckling, som förhåller sig till den regionala strukturbilden. Till denna kopplas riktlinjer för den övergripande utvecklingsinriktningen i kartan. För att tydliggöra kommunens ansvar för mellankommunal samordning föreslås också en generell riktlinje ”Mellankommunal samordning” som gäller hela kommunens område.

1.3 Förändringar övriga allmänna intressen

I plan- och bygglagens andra kapitel anges de allmänna intressen som översiktsplaneringen ska ta hänsyn till och främja. Med utgångspunkt från natur och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden ska planeringen bland annat bidra till en ändamålsenlig struktur, god och tillgänglig livsmiljö, god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror, ekonomisk tillväxt och bostadsbyggande.

Kommunen ska i sin översiktsplan redovisa för och precisera hur kommunen i sin planering tar hänsyn till de allmänna intressena. Kommunerna ska inte bara redovisa förekomster och påverkan utan också hur kommunen genom bedömningar och avvägningar säkerställer att hänsyn tas till de intressena. De allmänna intressena har olika vikt beroende på lokala förutsättningar i olika kommuner och ska preciseras så att en avvägning mellan dem underlättas i efterföljande planering.

När det gäller hänsyn till allmänna intressen påpekar länsstyrelsen att det i gällande översiktsplan för Lekebergs kommun framgår att:

”Den uttalade inriktningen är att hela kommunen ska leva och ges möjlighet att utvecklas, varför inga restriktioner generellt ska gälla för bostadsbyggande, och heller inte för mindre verksamheter som har begränsad omgivningspåverkan.”

Eftersom de restriktioner för bostadsbyggande som finns lagstadgat enligt bland annat miljöbalken, plan- och bygglagen, kulturmiljölagen med mera, alltid ska beaktas, menar länsstyrelsen att denna inriktning och skrivning behöver ses över.

Länsstyrelsens lyfter i sina underlag nedanstående allmänna intressen som relevanta för översiktsplaneringen.

1.3.1 Stora opåverkade områden

I 3 kap. 2 § MB anges att; "Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär."

Det är kommunen som, med utgångspunkt från förhållanden i den enskilda kommunen, tar ställning till vilka områden som i översiktsplanen bör anges som stora opåverkade områden i miljöbalkens mening. Det finns olika metoder för att göra en analys av vilka områden som anses vara stora och opåverkade. Det handlar om att analysera allt från buller och föroreningar till landskapsbildspåverkan.

Hantering i översiktsplanen

I ÖP anges (sid 54) att "de inre delarna av Kilsbergen samt i någon mån Skagershultsmossen är relativt opåverkade av exploateringar förutom det skogsbruk som bedrivs. Nyexploateringar här bör endast tillåtas i undantagsfall. Om nyexploateringar ändå bedöms nödvändiga ska de lokaliseras i anslutning till befintliga hus och anläggningar". Dessa har dock inte avgränsats i kartan.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på stora opåverkade områden. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen kan avgränsning av stora opåverkade områden övervägas.

1.3.2 Ekologiskt särskilt känsliga områden

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska enligt 3 kap. 3 § MB så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Bakgrunden är bland annat att villkoren för den biologiska produktionen av många samverkande orsaker är särskilt instabila i vissa områden. Det hänger samman med markens och vattnets beskaffenhet, klimatförhållanden, tidigare påverkan av försurning eller förgiftning och så vidare. Sådana ekologiskt känsliga områden kan ibland vara artfattiga och ibland kännetecknas av mångformighet och artrikedom. Utvecklingen av olika arter och system i sådana områden ger information som har betydelse för bedömning också av naturmiljöns tillstånd i stort och av utvecklingen vad gäller markens och vattnets produktionsförmåga. Exempel som tas upp är: urskogar, skyddsvegetation vid våra sandkuster, vissa våtmarker, sjöar och vattendrag, mark- och vattenområden med sällsynta eller utrotningshotade växter och djur. Kommunens förhållningssätt för markanvändning inom dessa områden bör tydliggöras i översiktsplanen.

Hantering i översiktsplanen

Ekologiskt särskilt känsliga områden har inte pekats ut i översiktsplanen.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms inte vara aktuell med avseende på ekologiskt särskilt känsliga områden. Det innebär att ekologiskt särskilt känsliga områden måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Ekologiskt särskilt känsliga områden med riktlinjer föreslås pekas ut i den nya översiktsplanen, med utgångspunkt från naturvårdsprogrammet.

1.3.3 Jord- och skogsbruksområden

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Av bestämmelserna i 3 kap. 4 § MB anges att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Vidare anges att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Brukningsvärd jordbruksmark är mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. Mark som brukas eller har brukats i närtid anses vara brukningsvärd. Jordbruksmark bör därför generellt betraktas som brukningsvärd innan någon djupare analys har utförts. Jordbruksmark omfattar såväl åkermark som betesmark och slättermark.

Hushållning och bevarande av jordbruksmark har flera aspekter, dels genom ett ökat behov av livsmedel och energi globalt troligen kommer att leda till ett ökat behov av jordbruksmark även i Sverige, dels att det på ett globalt plan finns hot mot jordbruksmarken såsom klimatförändringar, vilket minskar andra länders möjligheter att producera livsmedel. På sikt kan därför den svenska jordbruksmarken komma att bli ännu mer värdefull. Bevarande av jordbruksmark har också betydelse för landsbygdsutvecklingen då jordbruksverksamhet oftast är motorn för en levande landsbygd samt skapar arbetstillfällen.

Frågan om användning av jordbruksmark behöver belysas i översiktsplaneringen. Av översiktsplanen ska det framgå vilka avvägningar som kommunen har gjort i det fall jordbruksmark föreslås tas i anspråk för exploatering. Det kan handla om varför andra lokaliseringar inte är möjliga samt vilka väsentliga samhällsintressen som ska tillgodoses genom exploateringen. Länsstyrelsen lyfter att vikten av att bevara jordbruksmark har aktualiserats allt mer sedan Lekebergs kommun översiktsplan antogs. Bland annat gör nya kunskaper om klimatförändringarnas effekter att frågan behöver ses i ett större perspektiv, som exempelvis utifrån Sveriges långsiktiga livsmedelsförsörjning.

Jordbruksmarkens betydelse har även bäring på den svenska livsmedelsstrategin som antogs 2017. Strategin omfattar hela livsmedelskedjan, och gäller fram till år 2030. Det övergripande målet med strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala produktionen av livsmedel ökar, samtidigt som vi når rele-

vanta miljömål. För att bidra till målen i den nationella strategin har Länsstyrelsen i Örebro län och region Örebro län tagit fram en regional handlingsplan.

Länsstyrelsen har tagit fram en kartering av jordbruksmark i Örebro län. Kartskiktet redovisar inte någon detaljerad bedömning av jordbruksmarken för att fastställa om den är brukningsvärd eller inte. Då en översikt för hela länet har gjorts är det inte möjligt att säkerställa att all jordbruksmark som pekas ut verkligen är brukningsvärd, utan skiktet är tänkt att fungera som en indikation och sedan får kommunen göra en bedömning i varje enskilt fall.

Den 24 mars 2015 antog EU:s jordbruksutskott en ny skogsstrategi. Huvuddragen i strategin är att förvalta skogen hållbart, främja effektivt användande av skogens råvaror och stärka skogsnäringens konkurrenskraft för att skapa mer jobb. År 2018 beslutades om ett nationellt skogsprogram med visionen att "Skogen, det gröna guldet, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi". Länsstyrelsen har i samarbete med Region Örebro län och Skogsstyrelsen tagit fram ett skogsprogram för Örebro län som antogs 2021. Fortsatt arbete sker med att ta fram en tillhörande handlingsplan.

Hantering i översiktsplanen

Jord- och skogsbruket behandlas i översiktsplanen (sid 74), genom beskrivning av näringarna, övergödning, igenväxning, ensidigt skogsbruk och skogens betydelse för friluftslivet, och ställningstagande att "Kommunen ska verka för att ett såväl ekonomiskt som ekologiskt hållbart jord- och skogsbruk kan fortsätta utvecklas inom kommunen".

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms inte vara aktuell med avseende jordbruk- och skogsbruksområden. Vikten av att bevara jordbruksmark har aktualiserats allt mer sedan översiktsplanen antogs, vilket kräver tydligare ställningstaganden. Det innebär att jord- och skogsbruksmark måste hanteras utan stöd från gällande översiktsplan i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen behöver brukningsvärd jordbruksmark identifieras och de väsentliga samhällsintressen formuleras, då ianspråktagande av jordbruksmark kan komma ifråga om behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. I den nya översiktsplanen föreslås att "Jordbruksmark" införs i kartan med tillhörande riktlinjer, liksom en generell riktlinje för "Skogsmark".

1.3.4 Klimatpåverkan

Klimataspekter utgör ett allmänt intresse i PBL som kommuner behöver ta hänsyn till vid planering. Vid prövning av markens lämplighet för avsedd markanvändning måste även förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas. Klimatförändringarna kan komma att förstärka de hot och risker som vi står inför idag då det medför ökad frekvens och risk för extrema väderhändelser och naturolyckor.

Klimatförändringarna och dess följd effekter kan också öka risken för störningar i samhällsviktiga verksamheter och funktioner såsom distribution av el, vatten och avlopp, kommunikationer och inte minst öka risken för människors hälsa. Det är angeläget att klargöra i vilken riktning klimatet förändras samt att uppskatta storleken av eventuella trender.

Sedan 1 augusti 2018 ska kommunens översiktsplan innehålla kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som är klimatrelaterade och hur sådana risker kan minska eller upphöra (PBL kap 3 § 5). Länsstyrelsen påpekar att det i gällande översiktsplan för Lekeberg saknas ställningstaganden kopplat till klimatförändringar och klimatanpassningar.

Boverket har tagit fram en vägledning som syftar till att ge kommunerna stöd i översiktsplaneringen så att den medverkar till en minskad klimatpåverkan. Länsstyrelserna har gemensamt tagit fram en vägledning för hur kommuner kan arbeta med klimatanpassning i den fysiska planeringen. De centrala kapitlen tar upp hur man praktiskt gör före, under och efter planarbetet. Klimatanpassningsportalen är också ett stöd för att anpassa samhället till klimatförändringar. Portalen är ett samarbete mellan nitton myndigheter och drivs av Nationellt kunskapscentrum och SMHI. Vidare har länsstyrelsen tagit fram en handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län, där stort fokus ligger på kommunernas roll i klimatanpassningsarbetet. Karttjänsten KlimatGIS redovisar klimatrelaterade planeringsunderlag för Örebro län.

Som stöd för hanteringen av klimatrelaterade frågor i översiktsplanen har Lekeberg tagit fram en översiktlig klimatanalys, se även 1.1.1 Klimatrelaterade risker och 1.2.4 Översvämning, skyfall och dagvatten.

Hantering i översiktsplanen

Klimatanpassning och klimatrelaterade risker behandlas i ÖP (sid 40ff), genom beskrivningar och bedömningen att "Generellt är det risken för ras, skred, översvämningar samt förändringar för vissa näringar som påverkar Lekebergs kommun vad gäller klimatpåverkan". Ställningstaganden kopplat till klimatförändringar och klimatanpassningar saknas.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms inte vara aktuell med avseende på klimatpåverkan.

Enligt ny lagstiftningen ska kommunens syn på risken för klimatrelaterade skador på den byggda miljön och hur sådana risker kan minska eller upphöra redovisas i översiktsplanen. Kunskapsunderlag i form av nya underlag och vägledningar har också förändrats. Den bristande aktualiteten innebär att klimatanpassning och klimatrelaterade risker måste hanteras i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft, då det inte finns stöd i gällande översiktsplan för hur dessa ska hanteras. Se även 1.1.1 och 1.2.4.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Klimatrelaterade händelser sker allt oftare och behovet av aktuella kunskaper och riktlinjer om klimatpåverkan har ökat. Tillsammans med förändrad lagstiftning och förbättrade kunskapsunderlag gör det att arbetet med klimatanpassning och

klimatrelaterade risker prioriteras i den fortsatta översiktsplaneringen. I den nya översiktsplanen föreslås att "Bedömningszon översvämning" och "Bedömningszon ras- och skred" med tillhörande riktlinjer införs i kartan för områden som identifierats som riskområden, liksom generella riktlinjer för "Dagvattenhantering", "Hårdgjorda ytor" och "Värmeböljor". Se även 1.1.1 Klimatrelaterade risker och 1.2.4 Översvämning, skyfall och dagvatten.

1.3.5 Naturvärden

Enligt både PBL och MB ska planläggning ske med hänsyn till naturvärden. Översiktsplanen ska ge vägledning och underlätta för kommande planläggning och beslut. Naturmiljöer och naturvärden behöver därför redovisas och beaktas i översiktsplaneringen då de påverkar lämplighet och genomförbarhet av olika typer av markförändringar. Områden med naturvärden kan även utgöra riksintressen. Genom att redan i översiktsplaneskedet ha kännedom om förekomsten av miljöer, områden och arter som är skyddade och skyddsvärda kan skador och problem vid senare detaljplanering förebyggas. Länsstyrelsen nämner ett antal naturvärden som bör prioriteras för bevarande i översiktsplanering; naturreservat, nationalpark, biotopskydd, naturminnen, naturvårdsavtal, fridlysning av arter, rödlistade växter och djur, våtmarker och andra hänsynskrävande naturmiljöer.

Information om skyddad natur enligt 7 kap miljöbalken och övriga värdefulla naturområden finns att tillgå via Länsstyrelsen i Örebro's webbGIS (Naturvård), i Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur och Skogsstyrelsens kartverktyg Skogens pärlor. I Artskyddsförordningen (2007:845) finns en förteckning över fridlysta arter. Notera att det kan ha tillkommit nya skyddade områden.

Länsstyrelsen påpekar i sitt underlag att bland annat utter, större vattensalamander och fladdermöss nämns under skyddsvärda arter i den gällande översiktsplanen för Lekeberg. Det är exempel på arter som är fridlysta vilket bör nämnas i sammanhanget. Vidare bör det under avsnittet småbiotoper framgå att de är skyddade enligt det generella biotopskyddet, att de inte får skadas och att de i första hand ska utgöra en planeringsförutsättning. I Lekeberg finns 28 naturreservat, varav två kommunala. Sedan översiktsplanen antogs har åtta naturreservat reviderats eller tillkommit.

För Lanna som utgör riksintresse för naturvård har Lekeberg tagit fram en grönsstrukturutredning med fokus på naturvärden, 2021. Vidare pågår arbete med att uppdatera naturvårdsprogrammet från 2006.

Hantering i översiktsplanen

Naturvärden behandlas i ÖP i kapitel 5 Natur och vatten (sid 52ff), med beskrivningar, karta och ställningstaganden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på naturvärden. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen uppdateras underlagen i enlighet med länsstyrelsens synpunkter. I den nya översiktsplanen föreslås att "Riksintresse Naturvård", "Riksintresse Natura 2000", "Ekologiskt särskilt känsliga områden", "Naturvårdsprogram övrigt", "Nationalpark", "Naturreservat", "Naturvärde livsmiljö", "Naturvärde spridningsväg", "Naturvärde känslig nod" och "Naturminne" med tillhörande riktlinjer införs i kartan för områden som identifierats nationellt, i naturvårdsprogram och grönstrukturutredning för Lanna. Vidare föreslås en generell riktlinje "Naturmiljö". Naturvärden som exempelvis biotopskydd, naturvårdsavtal, fridlysning av arter, rödlistade växter och djur har en för detaljerad skala för översiktsplanering och föreslås regleras med generella riktlinjer.

1.3.6 Kulturmiljövärden

Enligt både PBL och MB ska planläggning ske med hänsyn till kulturmiljö. Det är viktigt att översiktsplanen ger vägledning och underlättar för kommande planläggning och beslut. Det är därför angeläget att kulturmiljöer och värden redovisas och beaktas i översiktsplaneringen då de påverkar lämplighet och genomförbarhet vid planering av olika typer av markförändringar. Det är också angeläget med ett helhetsperspektiv på kulturmiljöarbetet utifrån de statliga målen för kulturmiljöarbetet.

Boverket och Riksantikvarieämbetet har tillsammans tagit fram en vägledning om kulturvärden i plan- och bygglagssystemet. Syftet är att tydliggöra vilka styrmedel det finns för att tillvarata kulturvärden i den fysiska miljön samt att visa vilka krav PBL ställer på hanteringen av kulturvärden.

Det allra viktigaste skyddet för kulturmiljöer finns inom ramen för PBL. I översiktsplanen ska kommunen visa hur den avser att säkerställa, bevara och utveckla kulturmiljöer inom kommunen. Det gäller såväl miljöer som är av riksintressen som miljöer av allmänt och lokalt intresse. Kommunen kan också arbeta med särskilda program för kulturmiljövärden, antingen som fördjupningar till översiktsplanen eller som fristående program.

Krav på varsamhet enligt PBL ställs oavsett om det finns något formaliserat skydd eller inte och oavsett om en åtgärd är bygglovspliktig eller inte. All förändring av en byggnad ska ske med hänsyn till dess tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. En byggnad med särskilt höga kulturmiljövärden får inte förvanskas och all bebyggelse ska hållas i vårdat skick med hänsyn till såväl som byggnadens egen karaktär som det område den är beläget inom. För att utföra ett bra kulturmiljöarbete behöver kommunen ha tillgång till de kompetenser som behövs.

Utöver plan- och bygglagen, skyddas kulturresevat enligt miljöbalken (1998:808), och fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkliga kulturmiljöer av kulturmiljölagen (1988:950). I Lekeberg finns inget kulturresevat.

Fornlämningar har ett automatiskt skydd genom kulturmiljölagen. Det omfattar även fornlämningar som tidigare inte är kända. Enligt kulturmiljölagen är det

förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. I vissa fall kan dock Länsstyrelsen ge tillstånd till ingrepp i fornlämningen.

Länsstyrelsen kan fatta beslut om att skydda bebyggelse som har ”synnerligen högt kulturhistoriskt värde” som byggnadsminne enligt kulturmiljölagen. I Lekeberg finns två byggnadsminnen (Riseberga bönehus och Knista fattigstuga), varav det sistnämnda beslutades efter att gällande översiktsplan antogs. Utredning pågår också om ett tredje byggnadsminne (Mullhyttekvarn).

Vidare ska alla kyrkobyggnader och kyrkotomter inom svenska kyrkan liksom alla begravningsplatser vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Kyrkliga kulturminnen får inte ändras på något väsentligt sätt utan tillstånd av länsstyrelsen. I Lekeberg finns nio kyrkliga kulturminnen.

Länsstyrelsen påpekar att det i aktuell översiktsplan finns skrivningar som bör korrigeras, bland annat ska benämningar som fornminnen, förhistorisk tid mm användas.

Som stöd för hanteringen av kulturmiljöfrågorna i översiktsplanen har Lekeberg tagit fram en kulturmiljöutredning 2023, vilken ersätter tidigare kulturmiljöprogram från 2016. Här identifieras bland annat 34 särskilt värdefulla kulturmiljöer i Lekebergs bergsmannabygd, samhällen och slättbygd. Det tidigare kulturmiljöprogrammet som identifierar kulturmiljövärden på en mer detaljerad nivå, kommer att användas som bebyggelseinventering av enskilda miljöer och byggnader.

Hantering i översiktsplanen

Kulturmiljövärden behandlas i ÖP i kapitel 6 Kulturmiljö (sid 59ff), med beskrivningar, karta och ställningstaganden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms inte vara aktuell med avseende på kulturmiljövärden.

De särskilt värdefulla kulturmiljöer som identifierats i kulturmiljöutredningen behöver arbetas in i översiktsplanen, för att ge bättre stöd för efterföljande planering. Det innebär att kulturmiljövärden måste hanteras i varje enskilt ärende enligt plan- och bygglagen till dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft, då det inte finns stöd i gällande översiktsplan för hur dessa ska hanteras. Ny kunskap enligt framtagna kulturmiljöutredning ska därvid användas som underlag, tillsammans med underlag från andra myndigheter.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

De särskilt värdefulla kulturmiljöer som identifierats behöver arbetas in i den fortsatta översiktsplaneringen, liksom kulturmiljöunderlag och begrepp i enlighet med länsstyrelsens synpunkter. I den nya översiktsplanen föreslås att ”Riksintresse Kulturmiljövård”, ”Särskilt värdefull kulturmiljö”, ”Byggnadsminne”, ”Kyrkligt kulturminne” och ”Förordnandeområde” med tillhörande riktlinjer införs i kartan för områden som identifierats nationellt, regionalt och i kommunens kulturmiljöutredning. Vidare föreslås de generella riktlinjerna ”Landskapsvärden”, ”Varsamhet”, ”Förvanskningförbud” och ”Fornlämning”.

1.3.7 Vatten- och avlopp

Vattenförsörjning är ett allmänt intresse enligt 2 kap. 5 § PBL. Där anges att bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat möjligheterna att ordna vattenförsörjning och avlopp och möjligheter att förebygga vattenföroreningar. Visioner och målsättning för dricksvattenplanering måste kopplas med åtgärder för att säkerställa och skydda såväl nutida som framtida dricksvattenresurser och vattenanvändning. Kommunala vattenförsörjningsplaner och VA-planer utgör viktiga underlag för översiktsplanen. Stärkt planering, nya vattenskyddsområden och samverkan på regional nivå är viktiga faktorer för arbetet med en säker dricksvattenförsörjning. Markanvändning och verksamheter som kan vara riskfyllda från vattenskyddssynpunkt kan genom fysisk planering styras undan så att viktiga dricksvattentillgångar och potentiella sådana kan värnas. I planeringen för dricksvattenförsörjning behöver hänsyn tas till klimatförändringar.

Hanteringen av dagvatten får allt större betydelse både för att säkerställa vattenkvaliteten och i arbetet med att anpassa den byggda miljön till ett ändrat klimat med fler kraftiga regn och stormar. Lokalt omhändertagande av dagvattnet blir allt viktigare och det är viktigt att i den fysiska planeringen ges utrymme för sådana lösningar.

Lekebergs kommun har inte längre någon egen dricksvattenproduktion, utan köper dricksvatten från Örebro och Laxå kommuner, vilket medför att det inte finns några kvarvarande vattenskyddsområden i kommunen. Vidare ingår Lekeberg i Vätternvattenprojektet som, enligt planen, är i drift år 2031 och kommer att säkra dricksvattenförsörjningen i kommunen. I den kommunala vattenförsörjningsplanen från 2014 och den regionala vattenförsörjningsplanen från 2023, prioriteras vattenförekomster som är av intresse för den allmänna dricksvattenförsörjningen på lång sikt.

Hantering i översiktsplanen

Vatten- och spillvattenfrågor behandlas i ÖP i kapitel 12 Teknisk försörjning (på sid 93f), med beskrivningar, karta och ställningstaganden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hantering av vatten och avlopp. De kommunala och regionala vattenförsörjningsplanerna som antagits efter den kommunövergripande översiktsplanen, bedöms inte ha en betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen föreslås att de vattenförekomster som prioriterats i vattenförsörjningsplanerna, tillsammans med tillrinningsområden pekas ut som "Bedömningszon för dricksvatten" i översiktsplanen med tillhörande riktlinjer. Vidare föreslås utpekade områden med tillhörande riktlinjer för "Dagvattenhantering", "Prioriterat omvandlingsområde VA", "Bedömningszon dricksvatten" och "Bedömningszon enskilda avlopp" och generella riktlinjer för "Enskilda VA-anläggningar", "Dagvattenhantering" och "Hårdgjorda ytor" i översiktsplanen.

1.3.8 Avfallshantering

Enligt PBL är avfallshanteringen ett allmänt intresse och ska uppmärksammas på ett tidigt stadium i den fysiska planeringen. Avfallshantering bör beskrivas i översiktsplanen på ett sådant sätt att det blir mer tydligt hur frågan ska behandlas i efterkommande planläggning.

Enligt 15 kap. MB ska även varje kommun ha en avfallsplan. Denna ska innehålla uppgifter om avfallet inom kommunen och de åtgärder som kommunen vidtar för att minska avfallsets mängd och farlighet. Kommunens avfallsplan är ett viktigt underlag i det översiktliga planeringsarbetet, det är dock viktigt att den även konkretiseras i fråga om vilka krav som ställs på fysisk planering.

I Lekeberg ansvarar samarbetsorganisationen Sydnärkes kommunalförbund för avfallshantering och framtagande av avfallsplan.

Hantering i översiktsplanen

Avfallshantering behandlas i ÖP i kapitel 12 Teknisk försörjning (på sid 97f), med beskrivningar, karta och ställningstaganden.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hantering av avfallshantering. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen föreslås att "Avfallshantering", "Återvinningsstation", "Utredningsområde masshantering schakt", "Utredningsområde masshantering gatunderhåll" och "Bedömningszon deponi" med tillhörande riktlinjer införs i kartan. Vidare föreslås generella riktlinjer för "Framkomlighet för renhållningsfordon".

1.3.9 Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet

Bostadsbyggandet fördes in som allmänt intresse i PBL för att tydliggöra kopplingen mellan planläggning enligt PBL och möjligheterna att tillgodose det kommunala bostadsförsörjningsbehovet. Riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska vara vägledande när kommunen i översiktsplaneringen tillämpar och bedömer det femte allmänna intresset i 2 kap 3 § PBL, "Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet". I översiktsplanen ska kommunen ange hur man tänker tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Lekebergs kommun antog riktlinjer för bostadsförsörjningen senast 2017. Länsstyrelsen uppmärksammar behovet av att se över och anta riktlinjer för bostadsförsörjningen under varje mandatperiod, för att kunna ge ett aktuellt underlag till översiktsplaneringen. Se även 1.1.1 Riktlinjer för bostadsförsörjning vägledande för översiktsplanen och 1.1.3 Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet" ovan.

Länsstyrelsen ansvarar för att årligen ta fram en regional bostadsmarknadsanalys. Den är ett regionalt kunskapsunderlag om situationen i länet och om hur bostadsmarknaden har utvecklats under de senaste åren. Återkommande i de senaste

årens analyser gör en majoritet av länets kommuner en bedömning att råder ett underskott på bostäder, dvs att behov och efterfrågan är större än utbudet. En obalans på bostadsmarknaden genom brist på bostäder innebär svårigheter för många hushåll att efterfråga en bostad och komma in på bostadsmarknaden.

Hantering i översiktsplanen

Bostadsbyggande och bostadsbestånd behandlas i ÖP i kapitel 7 "Bostäder och boende" (sid 64ff), med beskrivningar, karta och ställningstaganden. Bostäder behandlas vidare i FÖP Lanna (sid 25ff) och i TÖP LIS (sid 12 och respektive område).

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hantering av bostadsbyggande och bostadsbeståndet. De lagändringar som införts efter antagandet av översiktsplanen bedöms inte ha någon betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet, eftersom bostadsbestånd, bostadsbehov och områden för bostadsbyggande hanterades i översiktsplanen.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen behöver bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet utvecklas ytterligare i relation till aktuella riktlinjer för bostadsförsörjningen och andra underlag. I den nya översiktsplanen föreslås att områden med "Blandad bostadsbebyggelse" pekats ut i karta med tillhörande riktlinjer, och generella riktlinjer för "Lokalisering av ny bebyggelse" och "Lämplighetsprovning av ny bebyggelse". Se även 1.1.1 och 1.1.3 ovan.

1.3.10 Social hållbarhet

I enlighet med 2 kap. PBL ska planläggning främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper. Detta utgör ett allmänt intresse och förutsätter en planering som utgår från människan och en social hållbar utveckling och berör flertalet mål inom ramen för Agenda 2030. För att uppnå den sociala dimensionen av hållbar utveckling krävs att kommunen arbetar med och belyser de långsiktiga sociala aspekterna i sin översiktsplanering. Människans livsmiljö är en viktig utgångspunkt för kommunens översiktsplanering. En god livskvalitet är en förutsättning för människans drivkraft och en grund för individens och grupper medverkan och delaktighet i samhällets utveckling.

För att integrera olika sociala perspektiv (enligt nedan) i utformningen av översiktsplanen är det avgörande att de lyfts tidigt i planprocessen där representanter från de olika perspektiven ges möjlighet att delta och bidra med synpunkter. Små och stora kommuner har olika förutsättningar och det är viktigt att utgå från lokala socioekonomiska och demografiska perspektiv i planprocessen. Detta skapar förutsättningar för ökad trygghet och delaktighet. De gemensamma och naturliga mötesplatserna är viktiga i sammanhanget.

Följande sociala perspektiv lyfts särskilt i länsstyrelsens underlag:

- Medborgardialog
- Tillgänglighet och funktionshinder

- Barnrättsperspektivet
- Jämställdhet
- Integration
- Folkhälsa
- Trygghet

Hantering i översiktsplanen

Medborgardialog behandlas i översiktsplanen (sid 12) i relation till ÖP-processen och ambitionen att ha en bred medborgardialog inom ramen för översiktsplanearbetet. Tillgänglighet, barnperspektiv, jämlikhet, integration och folkhälso-perspektivet behandlas under Övergripande nationella och internationella mål (sid 15–16), medan frågan om trygghet inte behandlas.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms vara aktuell med avseende på hantering av social hållbarhet. Inga nya underlag eller lagändringar av betydelse för översiktsplanens aktualitet har tillkommit efter översiktsplanens antagande.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen behöver de sociala frågorna ha en mer framskjuten roll. I arbetet med att ta fram en nu översiktsplan genomfördes till exempel en ambitiös tidig dialog för att få in så många och breda synpunkter som möjligt på inriktningen i ett tidigt skede. I den nya översiktsplanen föreslås generella riktlinjer för ”Dialog och socialt perspektiv”, ”Mötesplatser och sammanhang” och ”Tillgänglighet”.

1.3.11 Övriga mål, planer och program

Av översiktsplanen ska det framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Vilka mål som är relevanta att beakta måste bedömas med utgångspunkt i visionen och de utmaningar och mål som kommunen formulerat lokalt. Både på nationell och internationell nivå finns övergripande mål och strategier för ett hållbart samhällsbyggande. Nedan finns ett urval av dessa som kan ha betydelse för planeringsstrategins utformning som Länsstyrelsen önskar uppmärksamma särskilt för Örebro län.

Följande mål, planer och program lyfts särskilt i länsstyrelsens underlag:

- Nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033 (2022)
- Länsplan för regional transportinfrastruktur i Örebro län 2022–2033 (2022)
- Nationell cykelstrategi (2017)
- Elektroniska kommunikationer, strategi (2016)
- Agenda 2030: Nulägesanalys av Agenda 2030 i Örebro län (2019, pågående)
- Uppföljning av miljömålen i Örebro län (årlig)
- Örebro läns energi- och klimatprogram 2021–2025 (2021)

- Regional handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län (2016)
- Regional handlingsplan för Grön infrastruktur (2019)
- Landsbygdsprogram (2023)
- Livsmedelsstrategi (2017)
- Nationella skogsprogrammet (2018)
- Friluftsmål (2012)
- Gestaltad livsmiljö: Nya övergripande mål (2018)
- Vision för Sverige 2025 (2012)
- Nationellt brottsförebyggande program (2017)
- Kulturpolitiska mål (2009)
- Transportpolitiska mål (2009)
- Enerkipolitiska mål (2018)
- Strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (2021)

Följande kommunala mål, planer och program av betydelse för översiktsplaneringen har tillkommit efter översiktsplanens antagande:

- Hållbarhetsprogram för Lekebergs kommun 2022–2030 (2022)
- Risk- och Sårbarhetsanalys för mandatperioden 2023–2026 (2023)
- Tillgänglighetspolitiskt program för Lekebergs kommun (2022)
- Näringslivsprogram för Lekebergs kommun 2022–2026 (2022)
- Avfallsplan 2021–2025 (2020)

Hantering i översiktsplanen

Internationella, nationella, regionala och kommunala mål, planer och program behandlas i översiktsplanen på sid 14ff, 21ff och 35f, inklusive till exempel transportpolitiska mål, nationell plan för transportinfrastrukturen och Örebro läns energi- och klimatprogram.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

De nya mål, planer och program som har tillkommit efter översiktsplanens antagande bedöms inte ha en betydande påverkan på översiktsplanens aktualitet.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

Nya mål, planer och program integreras fortlöpande i den fortsatta översiktsplaneringen och arbetet med den nya översiktsplanen.

1.4 Förändrade kommunala förutsättningar

1.4.1 Befolkningsutveckling

Det är många faktorer som påverkar om och hur befolkningen växer i en kommun, och det finns en inbyggd osäkerhet i alla långsiktiga prognoser. I gällande översiktsplan gjordes följande ställningstagande:

”Kommunen ska genom aktiv marknadsföring och god planberedskap stimulera inflyttning till kommunen och minska utflyttningen. Grundläggande planeringsförutsättning utgår från en befolkningsökning med 50 personer per

år för den närmaste 10-årsperioden och att större delen av denna befolkningsökning torde ske i Lannaområdet följt av Fjugesta tätort.”

Sedan översiktsplanen antogs 2014 har befolkningen i kommunen inte ökat med 50 personer per år, utan med i snitt 175 personer per år fram till december 2022. Befolkningsökningen har varit hög, i snitt 2,5 procent per år under samma period, och under några år har kommunen varit en av de kommuner i landet som vuxit mest i förhållande till sin folkmängd. Merparten av tillväxten har skett i Lanna, som genomgått en stor omvandling under perioden. Lokalt har det funnits ett missnöje med snabba tillväxten och att man inte upplevt att kommunen löst de problem som uppstått. Sedan ett par år har nya beslut om detaljplaner, förhandsbesked och bygglov bromsats in i avvaktan på ny översiktsplan.

En ny politisk majoritet under innevarande mandatperiod har som mål för arbetet med översiktsplaneringen att befolkningen inte ska växa mer än 0,5 procent per år, och att Lanna är färdigbyggt tills vidare. Det är en tillväxttakt som motsvarar som mest 40–45 personer per år, och därmed ligger närmare den gällande översiktsplanens ställningstagande, med den skillnaden att en eventuell tillväxt inte ska ske i Lanna. 2023 minskade befolkningen med 150 personer, främst till följd av ett negativt inrikes flyttnetto, det vill säga att fler flyttar ut till andra kommuner i Sverige än som flyttar in.

Hantering i översiktsplanen

Befolkningsutvecklingen hanteras i översiktsplanen (sid 34f), med ovan nämnda mål.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Översiktsplanen bedöms inte vara aktuell med avseende på befolkningsutveckling. Avvikelsena från de ställningstaganden om befolkningsutveckling som gjordes i gällande översiktsplan har under en längre period varit mycket stora, vilket medfört att översiktsplanen gav ett bristfälligt stöd och svag beredskap för den faktiska utvecklingen. Det innebär att lokaliseringssprövning av nya bostäder, framför allt i Lanna, måste hanteras i varje enskilt fall enligt plan- och bygglagen, tills dess en ny översiktsplan vunnit laga kraft, då det inte finns stöd i gällande översiktsplan för hur tillväxten i framför allt Lanna ska ske. Inriktning för det pågående arbetet med ny översiktsplan bör istället användas som underlag.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den fortsatta översiktsplaneringen är det viktigt att årligen följa upp befolkningsutveckling och befolkningsprognoser, för att göra en bedömning av hur utvecklingen påverkar kommunens fortsatta samhällsplanering och bostadsförsörjning. Om stora ändringar uppstår, framför allt om befolkningen börjar växa mer än beräknat i hela eller någon del av Lekeberg, finns det anledning att revidera översiktsplanens befolkningsscenarier och/eller ta fram en ny fördjupning av översiktsplanen för den del som växer.

1.5 Länsstyrelsens granskningsyttrande till gällande översiktsplan

Länsstyrelsens bedömning av granskningsyttrandets aktualitet

Länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrandena för Lekeberg kommuns översiktsplan (inklusive FÖP Lanna, TÖP Vindkraft och TÖP LIS) kvarstår generellt i den mån föreslagen markanvändning inte redan är genomförd eller där antagandehandlingar justerats jämfört med utställningshandlingen. Översiktsplanen bör dock uppdateras enligt ny lagstiftning och statliga och mellankommunala intressen, enligt länsstyrelsens planeringsunderlag för planeringsstrategin.

Vid en aktualitetsprövning är det översiktsplanen i dess helhet som ska bedömas, även fördjupningar och tillägg. Länsstyrelsen önskar uppmärksamma behovet av att kommunen aktivt tar ställning till befintliga fördjupningar och tillägg och att aktuella fördjupningar samt tillägg framgår av den kommande kommunomfattande översiktsplanen.

Hantering i översiktsplanen

Flertalet av de synpunkter länsstyrelsen haft har tillmötesgått i antagandeversionen av översiktsplanen. I de fall avvikande synpunkter kvarstår, haft har detta markerats tydligt i planhandlingarna och när det gäller LIS-områden i kommunens digitala kartor.

Påverkan på översiktsplanens aktualitet

Ställningstagande till översiktsplanens aktualitet görs kring varje enskild fråga i kapitel 1.1–1.3 i denna planeringsstrategi och samlat i förhållande till kraven i PBL i kapitel 2.1.

Påverkan på fortsatt arbete med översiktsplanering

I den nya översiktsplanen sker nya avvägningar med hänsyn till de synpunkter länsstyrelsen haft i sina granskningsyttranden till gällande ÖP. Kommunen gör tills vidare bedömningen att TÖP Vindkraft och TÖP LIS är aktuella och ska fortsätta gälla tillsammans med den nya översiktsplanen, medan FÖP Lanna inte ska fortsätta gälla efter det att den nya översiktsplanen antas.

2. Översiktsplanens aktualitet

2.1 Sammanfattande bedömning

Aktualitetsbedömning

Enligt 3 kap 23 § i plan- och bygglagen ska kommunen i planeringsstrategin, utöver att ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet (kap 1) och kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen (kap 3), också bedöma i vilken utsträckning planen är aktuell i förhållande till kraven i 3 §, 4 § andra stycket 1 och 2 samt 5 § i plan- och bygglagen, se nedan.

I översiktsplanen ingår en kommunövergripande översiktsplan som antogs 2014, en fördjupning för Lanna som antogs 2012, ett tematiskt tillägg för vindkraft som antogs 2012, samt ett tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge som antogs 2016.

Lekebergs kommuns översiktsplan bedöms vara aktuell i förhållande till kraven i plan- och bygglagen. med undantag för:

- Klimatrelaterade risker och klimatpåverkan, se 1.1.1 och 1.3.4
- Förbud mot att försämma vattenmiljön, se 1.1.2
- Miljökvalitetsnormer, se 1.2.2
- Översvämning, skyfall och dagvatten, se 1.2.4
- Miljöfarlig verksamhet, se 1.2.4
- Transporter med farligt gods, se 1.2.4
- Buller och vibrationer, se 1.2.4
- Naturligt förekommande arsenik, se 1.2.4
- Mellankommunal samordning, se 1.2.5
- Ekologiskt särskilt känsliga områden, se 1.3.2
- Jord- och skogsbruksområden, se 1.3.3
- Kulturmiljövärden, se 1.3.6
- Befolkningsutveckling, se 1.4.1

Utöver dessa frågor bedöms gällande översiktsplan fungera som underlag för planering, byggande och andra mark- och vattenfrågor fram till antagande av ny översiktsplan som beräknas ske våren 2026. Nya förutsättningar tas om hand i det pågående arbetet med den nya översiktsplanen, samt i fortsatt översiktsplanering.

Krav enligt PBL § 3

Det som planeringsstrategin ska förhålla sig till i fråga översiktsplanens aktualitet i plan- och bygglagens kapitel 3 § 3 är:

3 § Kommunen ska i översiktsplanen redovisa grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen. Grunddragen ska framgå av en karta. Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Lag (2020:76).

Kommentar: Avsedd mark- och vattenanvändning och kommunens syn på den byggda miljön framgår av översiktsplanens beskrivningar, kartor och planeringsinriktningar under respektive tema i den kommunövergripande översiktsplanen, och på liknande sätt i FÖP Lanna, TÖP Vindkraft och TÖP LIS.

Krav enligt PBL § 4

Det som planeringsstrategin ska förhålla sig till i fråga översiktsplanens aktualitet i plan- och bygglagens kapitel 3 § 4 är:

4 § Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att

- 1. riksintressen ska tillgodoses > Kommentar: Se avsnitt 1.2.1 ovan*
- 2. gällande miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken ska följas > Kommentar: Se avsnitt 1.2.2 ovan*

Krav enligt PBL § 5

Det som planeringsstrategin ska förhålla sig till i fråga översiktsplanens aktualitet i plan- och bygglagens kapitel 3 § 5 är:

5 § Av översiktsplanen ska även följande framgå

- 1. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder > Kommentar: Se avsnitt 1.1.1, 1.1.3 och 1.3.9 ovan*
- 2. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen > Kommentar: Se avsnitt 1.3.11 ovan*
- 3. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken > Kommentar: Se avsnitt 1.2.3 ovan*
- 4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra > Kommentar: Se avsnitt 1.2.4 ovan*
- 5. om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen > Kommentar: Det finns ingen regionplan för Örebro län, däremot regionala strukturbilder, se avsnitt 1.2.5 ovan.*
- 6. sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse > Kommentar: Se avsnitt 1.2.5 ovan*

Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen. Lag (2020:76) > Kommentar: Se avsnitt 1.5 ovan.

3. Fortsatt arbetet med översiktsplanering

3.1 Förslag på prioriteringar för mandatperioden

Utgångspunkter

Planeringsstrategin ska redovisa kommunens ställningstaganden om den fortsatta översiktsplaneringen. I detta avsnitt redovisas de behov av fortsatt arbete med översiktsplaneringen, som föreslås bli prioriterade och genomförda under innevarande mandatperiod. Vid behov kan planeringsstrategin ändras och de ställningstaganden som gjorts om den fortsatta översiktsplaneringen ses över.

Fortsatt arbete under mandatperioden

Snabba förändringar i omvärlden och nya planeringsförutsättningar gör behovet av en kontinuerligt pågående översiktsplanering allt tydligare. Planeringsstrategin är ett stöd för att identifiera hur behoven ser ut och vad som behöver prioriteras under den närmaste mandatperioden.

I det fortsatta arbetet med översiktsplanering i kommunen finns kontinuerliga behov av att följa upp översiktsplanen och uppdatera olika planeringsunderlag inför kommande revideringar och som underlag för samhällsplaneringen i Lekeberg.

Av de behov av fortsatt arbete som har identifierats i arbetet med denna planeringsstrategi, bedöms följande ha högst prioritet att genomföra under mandatperioden:

- **Ny översiktsplan.** Det är prioriterat att färdigställa arbetet med den nya översiktsplanen för antagande, för ha ett aktuellt stöd för samhällsplaneringen i Lekeberg
- **Organisation för en kontinuerlig översiktsplanering.** Omvärldsförändringar och ett ökade behov av och krav på en aktiv översiktsplanering, gör att översiktsplaneringen behöver pågå kontinuerligt för att vara aktuell och kunna möta dessa utmaningar. Översiktsplanen behöver följas upp, genomföras och efterhand revideras, och olika kunskapsunderlag aktualiseras utifrån skeenden i kommunen och i omvärlden.